

והא אגן תנן – גבי אלו כשרות צממנין (חולין נד,א). זריק לה – לשהמה שלל נשתייר זה כזית מן הכבד, דקסבר טרפה. מטביל לה – אוללה, וכל מאכלס על ידי טיבול חומץ או חרוסת. כך שמעתי, אצל נראה זעמי דנאסור והיתר טריף ומכשר הוה שייך למיתני, וזריק ומטביל לא שייך ציה. ומסתברא דהכי קאמר: רבי חייל זריק לה לכבד של כל

א "ניטלה הפכד" וכו'. הא נשתייר הימנה פלוס:

– פשרה, אף על גב דלא הוי פזית? והתנן:

בניטל הפכד ונשתייר הימנה פזית – פשרה! אמר

רב יוסף: ללא קשיא, הא – רבי חייא, הא – רבי

שמעון בר רבי; פי הא דרבי חייא זריק לה, ורבי

שמעון בר רבי מטביל לה. ויסימניך: עשירין

מקמציין. ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא, ערקו

רבה ורב יוסף; פגע בהו רבי זירא, אמר להו:

ערוקאי, פזית שאמרו – במקום מרה. רב אדא בר

אבהא אמר: במקום שהיא חיה. אמר רב פפא:

הלכה, בעינן פזית במקום מרה, ובעינן פזית במקום

שהיא חיה. בעי רבי ירמיה: מתלקט, מהו?

כרצועה, מהו? בעי רב אשי: פזית מרודד, מהו?

תיקו. בעא מיניה רבי זריקא מרבי אמי: גדלדלה

כבד ומעורה בטרפשיה, מהו? אמר ליה: גדלדול זה

איני יודע מהו; אי למאן דאמר במקום מרה – הא

איכא, אי למאן דאמר במקום שהיא חיה – הא

איכא.

ב "הריאה שניקבה". רב ושמואל ורב אסי

דאמרי: קנמא עילאה, ואמרי לה: קנמא

תתאה. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן,

ויסימניך: כיתונא דורדא דמנחא ביה ריאה.

פשיטא: אי אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה –

תתאה מגין, כדרבה, דאמר רבה: האי ריאה דאגליד

תוספות

ערוקאי – רבי זירא לא היה צריך לברוח, דאביו גבאי של מלך היה, דנהג בגבואתא תליסר שנין, כדאמר בפרק "זיה בורר" (סנהדרין כה,ב) דכי הוה אתי ריש גמרא למתא כי הוה חזי רבנן אמר להו "לך עמי באחדיק". **הלכך** בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה – הכי קיימא לן, כדפסקינן לעיל (מג,א): הלכה כדברי האומר בכזית.

ואמרי לה קרמא תתאה – כלומר, עם עילאה, דאי תתאה גרידא – הא פסקינן בסמוך דבעינן תרויהו, ואם כן לא הוה ליה לא כרב ולא כשמואל.

א שנינו במשנה: **ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום – טריפה.** ומדייקים: הא [הרי] אם נשתייר הימנה (ממנה) כלום (משהו) – כשרה, אף על גב [אף על פי] דלא הוי [שלא היה] במה שנשתייר כזית? והתנן [והרי שנינו במשנה] להלן [נד,א]; **ניטל הכבד ונשתייר הימנה כזית – כשרה, ומשמע: ולא פחות מכזית! אמר רב יוסף: לא קשיא** [אין זה קשה], כי יש פה חילופי שיטות, הא [זו] שיטת ר' חייא, הא [זו] שיטת ר' שמעון בר רבי, כי הא [כפי שמסופר על זו] שנשתייר מן הכבד שלה פחות מכזית, שר' חייא זריק לה [היה זורק אותה], שהיה סבור שהיא טריפה, ור' שמעון בר רבי מטביל לה [היה מטביל אותה]. כלומר, אוכל אותה בטיבול, שסבר שכשירה היא. ויסימניך [והסימן] שיש [לך] לזכור מה כל אחד מהם: **עשירין מקמציין, שר' שמעון בר רבי שהיה עשיר, הוא זה שקימץ ולא זרק. מסופר, ההוא פולמוסא דאתא** [מעשה בחזיל המלך שנכנס] **לפומבדיתא, ערקו** [ברחו משם] **רבה ורב יוסף, פגע בהו** [פגש בהם] **ר' זירא, אמר להו** [להם]: **ערוקאי** [בורחין], לימדו ממני הלכה זו: **כזית שאמרו** שאם נשתייר בכבד כשרה היא – כוונתו שנשאר כזית במקום חיבור הכבד למרה. ואילו **רב אדא בר אבהא אמר:** כזית שאמרו הוא במקום שהיא חיה, כלומר, במקום בו הוא תלוי, מתחת לכליה הימנית. **אמר רב פפא: הלכך** [משום כך], כיון שנאמרו שתי שיטות ואין בידינו להכריע, **בעינן** [צריכים אנו] שיהיה גם **כזית במקום מרה, ובעינן** [וצריכים אנו] שיהיה גם **כזית במקום שהיא חיה, ואם לא – טריפה היא. בעי** [שאלך] **ר' ירמיה: אם** אותו כזית שנשתייר לא היה גוש אחד אלא מתלקט מחתיכות מפורדות, מהו? וכן אם היה נראה כרצועה, צר וארוך, מהו? וכן **בעי** [שאלך] **רב אשי: כזית** שהוא מרודד, שטוח לגמרי, מהו דינו? לכל השאלות הללו לא נמצאה תשובה, אלא תיקון [תעמוד] השאלה במקומה. **בעא מיניה** [שאל ממנו] **ר' זריקא מר' אמי: אם גדלדלה הכבד, נעקה במקומות הרבה, ומעורה בטרפשיה** [ומחוברת בקרומים שלה] **העוטפים אותה, וכל הכבד קיים, מהו? אמר ליה** [לן]: **דלדול זה** שאתה אומר **איני יודע מהו, כלומר, איני יודע** מה משמעות יש לדבר הזה לענין הלכה, **כי אי למאן דאמר** [אם לדעת מי שאומר] **שצריך שישתייר במקום מרה – הא איכא** [הרי יש], **אי למאן דאמר** [אם לדעת מי שאומר] **במקום שהיא חיה – הא איכא** [הרי יש] ואם כן, בוודאי כשירה היא.

ב שנינו במשנה: הריאה שניקבה הרייה טריפה. רב ושמואל ורב אסי

דאמרי [שאמרן] **כולם: הכוונה לקרמא עילאה** [קרומ העליון] **הסמוך לריאה, שניקב. ואמרי לה** [ויש אומרים] **שהמדובר דווקא בקרמא תתאה** [קרומ התחתון]. **אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, ויסימניך** [וסימנך]: **כיתונא דורדא דמנחא ביה** [כתוננת אדומה שמונחת בה] **הריאה, שהיא הקרום התחתון, שהוה אדום** [שהקרום העליון הוא לבן]. **ואומרים: פשיטא** [פשוט]: **אי אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה** [אם ניקב הקרום העליון ולא ניקב התחתון] – **תתאה מגין** [הקרום התחתון מגן] **על הריאה, והרי היא כשירה, וכדברי רבה. שאמר רבה: האי ריאה דאגליד** [ריאה זו שנקלפה], **שנקלף ממנה הקרום העליון,**

אסי, שהקרום התחתון הוא העושה בנקיבתו טריפה, אלא שהיא דנה האם לפי אותה דעה די בנקיבת הקרום התחתון, או שהכוונה היא שאין הנקב עושה טריפה כשהוא בעליון לבדו, כפי שמשמע מן הלשון הראשונה, עד שיינקב גם התחתון.

אורה ההלכה

בעינן כזית במקום מרה... כזית במקום שהיא חיה ניטל הכבד – טריפה, אלא אם כן נשתיירו בו כשני יתים, כזית במקום מרה, וכזית במקום חיותו שהוא תלוי בו, והיו כשני יתים הללו כל אחד שלם במקומו. כדברי רב פפא. ומאחר ונחלקו הפוסקים מהו מקום חיותו שהכבד תלוי בו, האם תחת הכליות או במקום חיבורו לטרפש (הסרעפת) – צריך שישאר כשלושה יתים כל אחד שלם במקומו (ש"ך). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ח הכ"א. שו"ע יו"ד מא, א).

מתלקט... כרצועה... מרודד ניטל הכבד, ונשתייר אחד מן הכיתים שצריך שישתיירו בו (במקום מרה או במקום שהיא חיה) כשהוא מפורד חצי כזית כאן וכחצי כזית כאן, או ארוך ודק כרצועה, או מרודד, רחב ודק – טריפה. ככל תיקון באיסורים שנוהגים בו להחמיר. (רמב"ם שם הכ"ב. שו"ע יו"ד מא, א).

גדלדלה נעקר הכבד במקומות הרבה, כל זמן שמעורה בטרפש הכבד כאן מעט וכאן מעט – כשרה. והרמב"ם כתב כי אם ניטל מקום שהיא תלויה בו ומקום המרה – טריפה (וראה ערוך השולחן דרכי השוכה). (רמב"ם שם הכ"א. שו"ע יו"ד מא, ה).

אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה וכו' יש לריאה שני קרומים. ניקבו זה בלא זה או זה בלא כנגד זה – כשרה, עד שיינקבו שניהם זה כנגד זה. כדברי רב יוסף בעמוד הבא. ויש המטריפים בניקבו זה שלא כנגד זה, משום שלפעמים הרוח נכנס בזה ויוצא בזה וכן נהוג (רמ"א), ובלבד ששני הנקבים יהיו באותו צד, אבל משני צדדים שונים – כשרה (ט"ז). (רמב"ם שם פ"ז ה"א. שו"ע יו"ד לו, א).

האי ריאה דאגליד נגלד (נקלף) קרום העליון של הריאה כולו, כשרה, אלא שצריכה בדיקה (על פי בה"ג). והבדיקה שמעכבת, שאם לא נבדקה הרייה ספק טריפה (ש"ך). (רמב"ם שם. שו"ע יו"ד לו, ב).

- מסורת הש"ס
- ב. משנה חולין נד,א. תוי"כ ויקרא יא, ד. ראה חולין מג,א.
- ג. (תירוץ זה) מנחות פו,א.
- ד. שם.
- ה. (מסקנה דומה של רב פפא) ברכות נט,א. ס"ב. שבת כ"א. תענית ו,ב מגילה כא,ב. סוטה מ,א. חולין סה,א. ע"ב.
- ו. ראה חולין מה,א.

גרסות

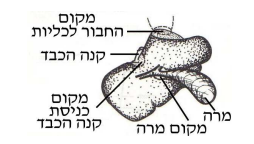
זריק לה... מטביל לה בחלק מכתה"י: **זריק ליה... מטביל ביה** ובכתה"מ: **זריק ליה... מקמיץ ליה.**

ומעורה בטרפשיה בכתה"י: **ומעורה בטרפשיין.**

אי למאן דאמר... אי למאן דאמר ברוב כתה"י: **למאן דאמר... למאן דאמר.**

אי אינקיב בכתה"מ: אינקיב.

במקום מרה, במקום שהיא חיה

מראה הכבד בבתמה מצד הבטן וראה נספח תמונות עמ' 9.

לשון

טרפשיה טרפש הוא מלה ארמית שמשמעה – קרום, מעטפת, ודומה לו בסורית טרפשטא, במובן שכבת בשר דקה (וכן יש להלך מ"ב, טרפשא (טרופסא) דליבא" שבמובן קרום הלב). הכוונה כאן היא לקרום שהכבד מחובר אליו בעיקר בחלקו הקדמי, שהוא הסרעפת, המחיצה שבין הריאות לחלל הבטן. לפי רוב הראשונים הסרעפת היא "חצר הכבד", תרגום "יותרת הכבד" שבתורה (ראה לעיל לח,ב). ראה נספח תמונות עמ' 6.

קרמא עילאה וקרמא תתאה כיום מקובל לקרוא קרומי הריאה לקרומי האדר (הפליאורה), האחד מכסה את הריאה, והשני צמוד לחלל בית החזה ולסרעפת. ואולם בלשון התלמוד "קרמא עילאה" הוא הפנימי שביניהם, אדר הריאה (visceral pleura), ואילו "קרמא תתאה" הוא צידה החיצון של הריאה, כלומר, נאדיות הריאה (מעין שלפוחיות או שקיקים קטנים שבקצה הסמפונות) כשהן צמודות זו לצד זו, ויוצרות יחד את הקרום הפנימי יותר (התחתון) של הריאה. צבעו של קרום זה אדום, בגלל כלי הדם המרוכזים המצויים בנאדיות, לעומת הקרום העליון, העשוי שכבת אפיתל, שאין בו כלי דם, ולכן צבעו בהיר.

* **איברי"ש** (צ"ל: איברי"ש) מן הצרפתית העתיקה ebres – טרעפת.
* **טינב"ש** אמן הצרפתית העתיקה tenve – דק, רזה.

אלו טרפות

פרק שלישי

חולין

מו ע"ב

ונראית כאהינא סומקא [כתמרה אדומה] – הרי זו כשרה, וכל שכן אם רק ניקב הקרום העליון. אולם אם אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה [ניקב הקרום התחתון ולא ניקב העליון], האם הקרום העליון מגין, ואינה טריפה, או לא מגין? פליגי

[נחלקן] **בה** בשאלה זו **רב אחא ורבינא**, [ואחד מהם] **אמר: מגין. והלכתא**

[וההלכה היא]: **מגין, וכדברי רב יוסף. שאמר רב יוסף: האי ריאה דאושא** [ריאה זו שמשמיעה קול] כשמנפחים אותה, **אי ידעינן היכא אוושא** [אם יודעים אנו מהיכן היא משמיעה קול] – **מותבינן עלה גרפא** [מניחים עליה באותו מקום נוצה]. **או רוקא** [רוק]. **או גילא** [גש]. **אי מבצבצא** [אם מעלה הרוק בועות] בזמן הנשיפה – **טרפה, שברור שיש שם חור מפולש, והאור יוצא מן הריאה דרך שני הקרומים, ואי** [ואם] **לא אין יוצא משם – כשרה. ואי לא ידעינן היכא אוושא** [ואם אין אנו יודעים מהיכן היא משמיעה קול] – **מייתינן מתיכלתא דמיא פשורי** [מביאים אנו גיגית של מים פושרים], **ומותבינן לה בגוה** [ומניחים את הריאה בתוכה]. **ומעירים: בחמימי** [במים חמים] **לא מניחים את הריאה – מפני דכווצי** [שמכווצים] את הריאה, והנקב נסתם, **בקירי** [במים קרים] **לא – מפני דמטרשי** [שמקשים אותה], ובשל כך עלול להיווצר קרע שלא היה שם מתחילה. אלא **מותבינן בפשורי** [ומניחים אנו אותה במים פושרים], **ונפחינא לה** [ומנפחים אנו אותה]. **אי מבצבצא** [אם היא מבצבצ. מעלה בועות] – הרי היא **טרפה, שהאור יוצא דרך שני הקרומים. ואי** [ואם] **לא – כשרה, ומדוע? שאנו אומרים תתאה אינקיב** [הקרום התחתון ניקב]. **עילאה לא אינקיב** [העליון לא ניקב]. **והאי דאושא** [וחה שהיא משמיעה קול] – **זיקא דביני ביני הוא** [מחמת הרוח שיוצאת בין זה לזה בין קרום עליון לתחתון הוא]. הרי שלדברי רב יוסף, ניקב קרום תחתון ולא ניקב העליון – **כשרה.**

א (אהיני סומקא דיבש גילדי, סימן למירות המובאות בשם רבא בענין ריאה). **גופא** [ושבים לגופה] של הלכה שאמר **רבא** לעיל: **האי ריאה דאיגליד** [ריאה זו שנקלף] הקרום העליון שלה, ומראה **כאהינא סומקא** [כתמרה אדומה] – **כשרה.** ומוסיפים הלכות נוספות שאמר בעניינים אלו. **ואמר רבא: ריאה שהאדימה, שהקרום העליון שלה, שהוא לבן בדרך כלל, נעשה אדום מדם שהצטבר תחתיו, אם האדימה מקצתה – הרי היא כשרה, אם כולה – טרפה. אמר ליה [לן] רבינא לרבא: מקצתה מאי טעמא** [מה טעם] אותה אתה מכשיר? משום **הדרא בריא** [שבאופן כזה היא חוזרת ומבריאה]. והרי אם האדימה כולה **נמי הדרא בריא** [גם כן היא חוזרת ומבריאה]! **מי לא תניא** [האם לא שנויה ברייתא] **בענין שמונה השרצים הטמאים, שאם עשה בהם חבורה בשבת – חייב: ושאר שקצים ורמשים שחבל בהם, אינו חייב עד שיצא מהם דם, ואם לא יצא הדם לחוץ – גם אם האדים העור פטור, כיון שהדם חוזר ונבלע בגופם! וכי תימא** [ואם תאמר]: **לשמונה שרצים מדמינן לה** [מדמים אנו אותה] את הריאה, **דתניא** [ששנויה ברייתא] **לגבי שמונה שרצים: אם נצצר** [התאסף] **הדם, מתחת העור, אף על פי שלא יצא – חייב, מפני שהדם אינו חוזר ונבלע בהם. והוא הדין לריאה, שאם האדימה אין הדם חוזר ונבלע. אי הכי** [אם כן], **אפילו מקצתה האדימה נמי** [גם כן] **תהיה טריפה! אלא, לא שנא** [אינו שונת], אין לחלק בין מקצתה לכולה. **ואמר רבא** עוד בהלכות אלה: **ריאה שיבשה מקצתה – טרפה. ושואלים: וכמה הוא שתיבש ותהא טריפה? אמר רב פפי משמיה** [משמו] **של רבא: כדי שתפרך, שאפשר יהיה לפרור אותה בצפורן, וזה סימן שהתייבשה לגמרי, ואין לה תקנה. ושואלים: כמאן** [כדעת מי אמר זאת], האם כדעת היחיד רבי יוסי **בן המשולם? דתניא** [ששנויה משנה]. בענין בכור בהמה טהורה, שאם יבשה אוונו הרי זה מום המתיר לשוחטו מחוץ למקדש: **איזו היא יבשה –**

עיונים

דמטרשי כלומר, מקשים את הריאה והקרומים מאבדים את גמישותם. ואם אין נקב בקרום העליון אלא בתחתון, כשהוא מנפח את הריאה, הלחץ עלול לעשות קרע בקרום העליון שהוא דק יותר (רש"י). ויש שכתבו שכאשר הקרום מתקשה מחמת הקור של המים נסתם הנקב (רי"ב).
גופא בלשון זו משתמשת הגמרא בדרך כלל כאשר היא דנה במימרא שהזכירה מתחילה בדרך אגב, ועכשיו היא דנה בה לגופה, לעצמה (שהוא תרגום של "גופא". הש"ה בכללי התלמוד שלו הוסיף טעם לדבר, שיש כאן מובאה "בעצם" לעומת ציטוט "במקרה"). כאן, כמו במקרים בודדים נוספים בתלמוד (ראה גליון השי"ס לרע"א), מובא הדבר כשמימרא שכבר דנו בה, חזרת ומובאת יחד עם מימרות של אותו אמורא.

ריאה שהאדימה כפי העולה מפירוש רש"י, הטעם שריאה שהאדימה עושה טריפה – מפני שרואים את הדם שהתאסף מתחת לקרום העליון של הריאה כעתיד לצאת, וכאילו ניקב הקרום העליון, והוא בכלל ריאה שניקבה שבמשנתנו. ועל כן טוען רבינא כי אם זהו הטעם – גם אדמימות במקצתה תעשה טריפה. ומאידך, אם אנו מניחים שהדם חוזר ונבלע – אין צורך להתחשב באדמימות זו בכלל.

ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם דברים אלה נוגעים למלאכת חובל בשבת, שלדעת רוב המפרשים (על פי סוגיותנו) עיקרה הוא טיילת נשמה, ובכלל זה הוצאת הדם ממקומו (שהרי 'הדם הוא הנפש'. דברים יב, כג). ועל כן אמרה המשנה (שבת קזא) כי בשמונה שרצים (שזכרו בויקרא יא, כט–ל) שעורם קשה, אם יש בהם חבורה – הריהו סימן לדם שיצא ממקומו ונאסף מתחת לעור החיצון, ולכן החובל בהם חייב. מה שאין כן בשאר שרצים, הואיל ועורם רך [אין להם עור"] הוא מאדים בקלות גם אם לא יצא דם ממקומו, ולכן חייבים עליהם משום חובל רק אם יצא מהם דם.

ואמנם, לכאורה אין הדברים דומים, שהרי לענין שבת די שיינקב העור התחתון כדי לעבור משום חובל, ואילו לענין הריאה, גם אם אדמימות אינה נעלמת, הרי כל שלא ניקב הקרום העליון – אינו טריפה. אלא שכיון שמדובר בחבורה שאינה חוזרת ונרפאת – אנו מניחים שסופו של העור להינקב, וגם זה בכלל טריפה (רש"י).

אלא לא שנא ובכל אופן היא כשרה, מפני שהיא מבריאה, וכפי שרבא מדייק להלן (מזב). בענין ריאה אדומה, מדברי רבי נתן (רש"י). אבל רבינו חננאל הבין כי "לא שנא" האמור כאן משמעו – ובכל אופן היא טריפה, למרות שהוא עצמו פסק להלן שאדומה כשרה. ויש שהסביר לשיטתו, כי

כאהינא סומקא – שגשגרת נקרום התחתון, והיא כממרה אדומה. **דאוושא** – כשנופחין אותה משמעת קול כאלו רוח יולא ממנה. הכי גרסין: אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עלה גרפא או גילא או רוקא – מושיצין על אומו מקום כנף, *פלומו"ה נלעו. גילא = קש. אי מבצבצא – היא רוקא מחמת הנפיחה –

צידוע שיש שם נקב שהרוח יולא משם. **טרפה** – משום ריאה שנקבה. ואי לא – ידעינן מהיכא אוושא, פעמים שאין יכול להנחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע. **מייתינן משיכלתא** – *קוניי"א נלעו. דמיא פשורי ומותבינן – לכולה ריאה לתוכה, שכל מקום שיש צה נקב ינצנצו המים. **דכווצן לה –** והנקב נסתם ואין זו גדיקה יפה. **דמטרשי לה –** מקשין אותה לכן. ואם אין שם נקב בקרום העליון יש נקב במחתון – מתקרע העליון מחמת שהוא קלוז, ומיס הקרים מוחזין אותה כשמתקשה שקורין *צדייר"ש. תתאה אינקיב – והרוח יולא מנפטים דרך הנקב, ואינו יכול ללגח חוץ מפני קרום העליון שנגין, ונכנס הרוח לבין שני הקרומים, לפיכך היא משמעת קול. **שהאדימה** – *שנקוטרד"א. מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים – קטנים, כגון לפדעים ודומה להם שעורן רך, חוץ משמונה שרצים שעורן קשה – אינו חייב עליהן נשגת משום חובל עד שחלף מהם טיפת דם. ואף על פי שנגרר הדם והאדים עורן מנחוץ – אין זה לקוּתא, דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים. והכל נמי ממהר להאדים, ואמאי חשבת ליה נקב? ובי תימא לשמונה שרצים מדמינן לה – דתנא כהו צפרק "שמונה שרצים" (שבת קזג), נצטר הדם – ונאסף במקום אחד, דהיינו האדים העור מנחוץ אף על פי שלא יא. וקרי ליה הסם חצורה שאינה חוזרת, דכיון שהאדים העור מנחוץ – צידוע שנקרע העור מפטים וסופו לינקב וללגח. והכל נמי, להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור. והכי מפרש הסם, דצהנך דאית להו עור הוא חצלה, וצהנך דלית להו עור לא חשיבא חצלה דך לרידת דם. והך ממתיחא קמייתחא לא

כַּאֲהִינְא סוּמְקָא – כְּשֶׁרָה. אֵינְקִיב תַּתְּאָה וְלֹא אֵינְקִיב עֵילָאָה – מְגִין, אוּ לֹא מְגִין? פְּלִיגִי בַּהּ רַב אַחָא וְרַבִּינָא, חַד אָמַר: לֹא מְגִין, וְחַד אָמַר: מְגִין. וְהִלְכְתָּא: מְגִין, כְּדָרְב רַב יוֹסֵף. דְּאָמַר רַב יוֹסֵף: *הָאֵי רִיאַה דְאָוּשָׁא, אֵי יְדַעִינן הֵיכָא אָוּשָׁא – מוֹתְבִינן עֲלֶיהָ גְדַפָּא, אוּ רוּקָא, אוּ גִילָא, אֵי מְבַצְבְּצָא – טְרַפָּה, וְאֵי לֹא – כְּשֶׁרָה. וְאֵי לֹא יְדַעִינן הֵיכָא אָוּשָׁא – מֵייתִינן מְתִיכְלְתָא דְמִיָּא פְּשוּרִי, וּמוֹתְבִינן לָהּ בְּגוּה; בְּחַמִּימֵי לֹא – דְּפּוּרְצֵי בְקִירֵירִי לֹא – דְמִטְרָשִׁי; אֶלְא מוֹתְבִינן בְּפִשּׁוּרֵי, וְנִפְחִינְא לָהּ, אֵי מְבַצְבְּצָא – טְרַפָּה, וְאֵי לֹא – כְּשֶׁרָה; תַּתְּאָה אֵינְקִיב, עֵילָאָה לֹא אֵינְקִיב, וְהָאֵי דְאָוּשָׁא – זִיקָא דְבִינֵי בֵינֵי הוּא.

א (אהיני סומקא דיבש גילדי, סימן) **גופא, אָמַר רָבָא: הָאֵי רִיאַה דְאֵיגְלִיד כַּאֲהִינְא סוּמְקָא – כְּשֶׁרָה. וְאָמַר רָבָא: רִיאַה שְׁהֶאֱדִימָה מְקַצְתָּה – כְּשֶׁרָה, כּוֹלָהּ – טְרַפָּה. אָמַר לִיה רַבִּינָא לְרָבָא: מְקַצְתָּה מֵאֵי טַעְמָא – דְהֶדְרָא בְרִיא, כּוֹלָהּ נְמִי – הֶדְרָא בְרִיא! מִי לֹא תִנְיָא: וְשִׁאָר שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים – עַד שְׁיַצֵּא מֵהֶם דָּם? וְכִי תִימָא: לְשִׁמוּנָה שְׂרָצִים מְדַמִּינן לָהּ, דְתִנְיָא: יְנַצֵּר הָדָם אֶף עַל פִּי שְׁלֹא יַצֵּא; אֵי הֲכִי, אֶפִּילוּ מְקַצְתָּה נְמִי! אֶלְא, לֹא שְׁנָא. וְאָמַר רָבָא: רִיאַה שְׁיַבְשָׁה מְקַצְתָּה – טְרַפָּה. וְכִמְהָ? אָמַר רַב פִּפְי מִשְׁמִיה דְרָבָא: כְּדִי שְׂתַפְרֵךְ בְּצַפּוֹרָן. כְּמֵאן, כְּרַבִּי יוֹסִי בֶּן הַמְּשׁוּלָם? דְתִנְיָא, הָאִיזוּ הִיא יַבְשָׁה –**

ידענא היכא תניא. אלא לא שנא –

לקמן (חולין מזג): אדומה כשרה מדברי רבי –

היא יבשה –

לגבי מומי כצור קאי.

מסורת הש"ס

- חולין מזב.
- ראה חולין מזב.
- ראה משנה שבת קז,א.
- ירושלמי שבת פ"ז הי"ב.
- תוספתא שבת פ"ח כג.
- משנה בכורות לז,ב.

גרסות

אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה ברוב כתה"י: **תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב מאי**.

חד אמר לא מגין וחד אמר מגין בכת"ימ ועוד: **חד אמר מגין וחד אמר לא מגין**.

היכא אוושא בכת"ימ ועוד: **מהיכא אוושא**.

גדפא או רוקא או גילא בכת"ימ ועוד: **גדפא או גילא או רוקא**.

ואי לא ידעינן היכא אוושא – דביני ביני הוא בחלק מכתה"י: **ואי לא ידעינן מהיכא אוושא בדיקנן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב [והאי דאוושא ביני ביני הוא]. גופא אמר רב יוסף ריאה דאוושה ולא ידעינן מהיכא אוושא מייתינן משכילתא – דביני ביני הוא.**

מתיכלתא בכת"ימ ועוד: **משיכלתא** ויש: **משיכלתא** ובחלק מכתה"י: **משיכלא**.

ואי לא כשרה תתאה אינקיב בכת"ימ: **אי לא מבצבצה תתאה אינקוב**.

זיקא דביני ביני הוא בכת"ימ ועוד: **זיקא ביני ביני הוא**.

וכמה ברוב כתה"י: היכי דמי.

דתניא איזו היא יבשה בכת"ימ ועוד: **דתנן איזו היא יבשה**.

תוספות

אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מאי – לעיל (חולין מה,א) גבי קרום של מוח לא בעי הכי, דפשיטא דעילאה מגין, שהוא עב וחזק.

והלכתא מגין כדבר יוסף כו' – בכל דוכתי (חולין צג,ב) קיימא לן כרבינא לקולא, ולא הוצרך לפסוק כאן אלא משום דבעי לאתויי דרב יוסף.

אלא לא שנא – מירש רבינו חננאל: לא שנא, וטרפה. ולפירושן, הא דאמר לקמן [מז,ב] אדומה כשרה מדרבי נתן – צריך לומר היינו כשמתלבנת על ידי נפיחה, וכן משמע מתוך הלכות טרפות דרבינו גרשום ובהלכות גדולות של רבינו תם ובקונטרס פירש: לא שנא, וכשרה כדלקמן. וכן פסק בהלכות גדולות ורב אלפס, ורבינו יעקב בר רבי אבין היה מודה.

ואמר רבא עוד בהלכות אלה: **ריאה שיבשה מקצתה – טרפה. ושואלים: וכמה הוא שתיבש ותהא טריפה? אמר רב פפי משמיה** [משמו] **של רבא: כדי שתפרך, שאפשר יהיה לפרור אותה בצפורן, וזה סימן שהתייבשה לגמרי, ואין לה תקנה. ושואלים: כמאן** [כדעת מי אמר זאת], האם כדעת היחיד רבי יוסי **בן המשולם? דתניא** [ששנויה משנה]. בענין בכור בהמה טהורה, שאם יבשה אוונו הרי זה מום המתיר לשוחטו מחוץ למקדש: **איזו היא יבשה –**

להלן מדובר כשהריאה חוזרת ונעשית לבנה על ידי נפיחה, וכאן מדובר כשיינה חוזרת ומתלבנת (רי"ב בעל התוספות). ויש שהבחינו בין "האדימה" האמור כאן, שמשמעו אדומה ביותר, מחמת לקות שיש בה, לבין "אדומה" שנאמר להלן, שהוא צבעה הרגיל כל זמן שלא נבלע בה דמה, והיא עתידה להכריא (רבינו אפרים). וראה ברא"ש.

אורח ההלכה

האי ריאה דאוושא ריאה שנשמע בה קול הברה כשנופחים בה, אם ניכר המקום שממנו נשמע הקול – מניחים עליו רוק או תבן וכיוצא בו, אם יתנדנד – בידוע שהיא נקובה וטריפה. אם לא ניכר המקום – נותנים אותה במים פושרים ונופחים בה, אם נוצרו בועות במים – טריפה. ואם לא – בידוע שקרום התחתון בלבד ניקב והרוח מהלך בין שני הקרומים ומפני זה נשמע בה קול ההברה בשעת נפיחה, וכשרה. כרב יוסף. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ז ה"ז–ה"ח. ש"ע יו"ד לו, ד).

ריאה שהאדימה ריאה שהיא אדומה, בין מקצתה בין כולה, אפילו בתכלית האדום – כשרה. כרבינא, וכפירוש רש"י ורוב הראשונים. ויש אומרים (רבינו אפרים) שאם יש מכה בדופן נגד הריאה האדומה – טריפה, והוא "האדימה" האמור כאן, ולפי פירוש ר"ח ועוד, שכל שהאדימה – טריפה. ונהגו להחמיר ולהצריך בדיקה. ומכל מקום אם לא בדקו – כשרה (שמ"ח). ומנהג רוב הספרדים להכשיר (כף החיים, עיי"ש). (רמב"ם שם הט"ז והי"ט. ש"ע יו"ד לח, ד).

ושאר שקצים וכו' שמונה שרצים האמורים בתורה, החובל בהם, אף על פי שלא יצא דם מהם אלא נצטר תחת העור – חייב. והחובל שאר שקצים ורמשים – אינו חייב עד שיצא מהם דם. כמשנה שבת קז,א. (רמב"ם ספר זמנים הלכות שבת פ"ח ה"ט. ש"ע א"ח שטז, ח).

ריאה שיבשה מקצתה ריאה שיבשה הריהו חסרה, ולכן אפילו יבש מקצתה – טריפה, והוא שתהא נפרכת בצפורן. כדברי רב פפי בשם רבא. ואם משרטט בצפורן על בשר הריאה ונראה השרטוט בתוכה – נקראת יבשה, וטריפה (רמ"א. וראה עה"ש). (רמב"ם ספר קדושה שם פ"ח ה"ז. ש"ע יו"ד לו, ג).

איזו היא יבשה בכור בהמה טהורה, אם יבשה אונז עד כדי שתינקב ולא תוציא דם – הרי זה בעל מום, ופסול להקרבה, ושוחטים אותו מחוץ למקדש. כתנא קמאי. וכפי העולה מסוגיותנו (בי"י. רמב"ם ספר עבודה הלכות ביאת מקדש פ"ז ה"ג. וראה ש"ע יו"ד שט, ב).

רבי יוסי בן המשולם אומר – ואף על פי שאין מוציאה דם אין זו יצשה עד שמיצה כל כך שמהא נפרכת בלפון. רוח ואויר מצאיש ומקלקל את המכה. הכי גרסינן: הכא כיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא. גילדי גילדי – אצלן קליפות קליפות *קרשט"ת בלעז כעין מכות *מלנז"ש. ארכמי ארכמי – *כטי"ש בלעז, שמורות.

כל שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם; ר' יוסי בן המשולם אומר: צריך שתהא יבשה יותר מכן, כדי שתהא נפרכת בצפורן? ורוחים: אפילו תימא רבנן [תאמר כדברי חכמים], גבי [אצלן] אוזן בכור, דקא שליט ביה זיקא [ששולטת בה הרוח], שהרי היא גלויה – לא הדרא בריא [אינה חוזרת ומבריאה], אבל ריאה דלא קא שליט ביה אוירא [שאין האויר שולט בה] – הדרא בריא [חוזרת ומבריאה] כאשר היא מתייבשת, ואם כן אין להוכיח מכאן. ואמר רבא: האי ריאה דקיימא גילדי גילדי [ריאה זו שעומדת לפנינו כשהיא מכוסה גלדים גלדים], או ארכמי ארכמי [כתמים שחורים] או חזותא חזותא [מראות, צבעים שונים] – עדיין היא כשרה.

ב אמר אמימר משמיה דרבא: אין מקיפין בבויעי. ואמר רבא: אבא אמימר משמיה דרבא: אין מקיפין [מקורבים, משווים] כבויעי [בבוועות שעל גבי הריאה], שאם נמצא נקב בבועה, ואין ידוע אם היה בה קודם שחיטה והיא טריפה, או לאחר שחיטה והיא כשרה – אין עושים נקב בבועה אחרת, כדי להשוות אותן. ועוד אמר רבא: הני תרתי אוני דסריכן להדדי [שתי אונות של הריאה, שדבוקות בסירכא זו לזו], שמחברות במעין חוטים ריריים שהתעבו – לית להו [אין להם] צורך בבדיקה, שודאי טריפה היא, שסירכא זו מחמת נקב היא באה. ומוסיפים, ולא אמרן [אמרנו] דבר זה אלא שלא כסדרן, כלומר, באונות שאינן סמוכות זו לזו, אבל אם הם היו כסדרן – היינו רביתייהו [זוהו דך גידולן], ואינה טריפה.

כפי שכתבנו, הפירוש בקונטרס: טי"ש, שיש בה מראות שחורות. והא דאמרינן בסמוך: כדיותא דפרח – יש לפרש דהינו כשרובה כך. ומעשה בא לפני רבינו תם והכשיר כשלא היתה רובה שחורה. אבל תימא: דכיון דאמר לקמן [חולין מו,ב], דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה, אם כן מה לי רובה מה לי מקצתה? כיון דעל ידי לקותא היא! ונראה לפרש, דאוכמא דהא היינו כי כוחלא, דאמר לקמן [שם] דכשרה. וכן פירש בהלכות גדולות של רבינו תם.

אין מקיפין בבויעי – כשניקבה היכא דלא ממשמשא דא טבחא דכפירש בקונטרס. דאי לא ניקבה – כשרה, בר מהיכא דאיכא תני בויעי דסמיכי להדדי, כדבסמוך [מו,א]. **אבל** כסדרן היינו רביתייהו – נראה לי: כסדרן – דוקא באותו ענין כמו שהן שוכבות זו אצל זו. אבל אם הם שוכבות זו על זו, אף על פי שהם סמוכות זו לזו – טרפה, דאין זה כסדרן. ועוד כתוב בערוך [ערך אן גן] בשם רבינו חננאל: כסדרן – קבלה רב מפי רב, אפילו סריכן תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקי מהדדי – טרפה. וכל שכן אם דבוקות זו על גבי זו, הראשונה עם השנייה או השנייה עם השלישית, דודאי טרפה. ורבותיהו הגאונים כתבו: כיון דחדא סירכא על גבי חברתה – היא רבינתא, ולא איכפת לן בההיא סירכא. והרבה תמיה רבינו יהודה על קבלת רבינו חננאל, וכתב שלא מצא בכל הלכות טרפות של רבותיהו שראה שום חילוק בין מפרקי מעיקרן ללא מפרקי.

היינו רביתייהו – על פירוש הקונטרס, דפירש דהסירכא מחמת נקב היא באה, קשה לרבינו יצחק: דאמאי כסדרן כשרה? נהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן – לא יחא אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום, אף על פי שאין הקרום דבוק למקום אחר. ואי הוה אמרינן הא

שְׁאָם תִּינָקֵב וְאֵינָה מוּצִיָּאָה טִיפַת דָּם; רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשׁוּלָּם אוֹמֵר: יִבְשֶׁה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נִפְרֶכֶת בְּצַפּוֹרָן? – אֶפְּיֵלוּ תִימָא רַבְּנָן; גְּבִי אוּזָן בְּכוּר, יִדְקָא שְׁלִיט בִּיה זִיקָא – לָא הֶדְרָא בְרִיא, אֲבָל רִיָּאָה דְּלָא קָא שְׁלִיט בִּיה אַוִירָא – הֶדְרָא בְרִיא. וְאָמַר רַבָּא: הָאֵי רִיָּאָה דְּקִימָא גִילְדֵי גִילְדֵי, אוּפְכִמֵי, חֲזוּתָא חֲזוּתָא – כְּשֶׁרָה.

ב אָמַר אַמִּימָר מִשְׁמִיה דְּרַבָּא: אֵין מְקִיפִין בְּבוּעֵי. וְאָמַר רַבָּא: הֵנִי תַרְתֵי אוּנֵי דְּסֵרִיכָן לַהֲדָדֵי – לִית לְהוּ בְּדִיקָה. וְלֹא אֲמַרְן אֶלָּא שְׁלֹא כְּסַדְרָן, אֲבָל כְּסַדְרָן – הֵינֵנוּ רְבִיתִיָּהוּ.

הגאונים. ואף על פי שהוא סומם הנקב ואין מוציאה דם – הא אמרן [חולין מו,ב]: קרום שעלה מחמת מכה צריכה אינו קרום, שסופו ליסתר. שלא כסדרן – כגון שמים החלונות נדבוק בסירכא ממעל לאמנעית או מתממיה. היינו רביתייהו – זו מגינה על זו והדרת צריח, שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות, והקרום הולך וזוהק, אבל כשהן שלל כסדרן – זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן, והקרום מתפרק ונסתר. וכן הלכה, דליכא מאן דפליג עליה. ואוהה הסוכה בלאומוה והיא אללה, מעשה זא לדי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והסירה לי לאכול, ויש שאוסרין. והוא אמר לי טעמו וטעמם. האוסרין אומרים: הרי נקב יש, ולא מלאנו שהותר אללה בלאונו, כדאמר רבא: אבל כסדרן היינו רביתייהו, אבל אוני לא קאמר. וטעמא דלוי – משום שעומדין צמיח המוח ומתחממת, והדרת צריח. ומדע, שהרי צריחה הסמוכה לדופן, בלוי כשרה ובלאומא טרפה, כדלקמן [חולין נח]. וטעם מורי: לא מלינו אומא בגמרא. ורבא לא אמר טעמו משום חוס, דהא כלל הריחה אמרן לעיל דלא שלט בה אוירא. ורבא פירש טעמו משום דהיינו רביתייהו, כלומר כך הן גדולות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזה, הלכך לא שנא אוני ולא שנא אומא. ורבא דנקט אוני – משום דעיקר מילתיה דלורי לן דשלא כסדרן טרפה. ואף על גב דאי היא סריכי אוני דדופן הוי כשרה, כדאמרינן לקמן [חולין מה,א], אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא, דכיון שהלל כר הן שוכבות תמיד אללה הדופן ואינן מתפרקות ממנו זו מזה, אבל דשלא כסדרן – מתפרקות הן, שהרי אמנעית מפרקמן, ולא תימא דוחק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזה. אבל בלאומא אומא שלא כסדרן לא אינטריכא לן לאורוי, דכיון דברוחב החלל הן עומדות מי יתווק זה שלא יתפרקו? וסיגי מלאמי לדבריו שנתזת הגאונים, ויכריס דברי חמת. ועיניתימא דוורדא, כל היכא דסכנא טריפה, דכוליה לגבה ידיה שלא כסדרן ינינה.

תוספות

אוכמי ארכמי – פירש בקונטרס: טי"ש, שיש בה מראות שחורות. והא דאמרינן בסמוך: כדיותא דפרח – יש לפרש דהינו כשרובה כך. ומעשה בא לפני רבינו תם והכשיר כשלא היתה רובה שחורה. אבל תימא: דכיון דאמר לקמן [חולין מו,ב], דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה, אם כן מה לי רובה מה לי מקצתה? כיון דעל ידי לקותא היא! ונראה לפרש, דאוכמא דהא היינו כי כוחלא, דאמר לקמן [שם] דכשרה. וכן פירש בהלכות גדולות של רבינו תם.

אין מקיפין בבויעי – כשניקבה היכא דלא ממשמשא דא טבחא דכפירש בקונטרס. דאי לא ניקבה – כשרה, בר מהיכא דאיכא תני בויעי דסמיכי להדדי, כדבסמוך [מו,א]. **אבל** כסדרן היינו רביתייהו – נראה לי: כסדרן – דוקא באותו ענין כמו שהן שוכבות זו אצל זו. אבל אם הם שוכבות זו על זו, אף על פי שהם סמוכות זו לזו – טרפה, דאין זה כסדרן. ועוד כתוב בערוך [ערך אן גן] בשם רבינו חננאל: כסדרן – קבלה רב מפי רב, אפילו סריכן תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקי מהדדי – טרפה. וכל שכן אם דבוקות זו על גבי זו, הראשונה עם השנייה או השנייה עם השלישית, דודאי טרפה. ורבותיהו הגאונים כתבו: כיון דחדא סירכא על גבי חברתה – היא רבינתא, ולא איכפת לן בההיא סירכא. והרבה תמיה רבינו יהודה על קבלת רבינו חננאל, וכתב שלא מצא בכל הלכות טרפות של רבותיהו שראה שום חילוק בין מפרקי מעיקרן ללא מפרקי.

היינו רביתייהו – על פירוש הקונטרס, דפירש דהסירכא מחמת נקב היא באה, קשה לרבינו יצחק: דאמאי כסדרן כשרה? נהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן – לא יחא אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום, אף על פי שאין הקרום דבוק למקום אחר. ואי הוה אמרינן הא

קייובים גילדי גילדי – כלומר, מכוסה גלדים כמו אלו שעל גבי פצעים (רש"י), ויש שהסבירו: כמין חזית (ש"ש מאיר), או צמחים (רא"ה). ומדברי הרמב"ם נראה כי מדובר בכתמים הנראים כעין גלדים, טלאים טלאים.

אוכמי חזותא חזותא [הלן מו,ב] נאמר כי ריאה שמראה שחורה ככחול – כשרה, ואם היתה שחורה כדיו – טריפה. יש שהבינו כי גם כאן מדובר במראה שחור כדיו, ואף על פי כן היא כשרה מפני שמדובר בכתמים בלבד, ולא בריאה כולה או ברובה (ראב"ד, תוס'). אבל הגאונים פירשו שכאן מדובר במראות כשרים דווקא (וכן ברמב"ם). ולפי זה כוונת רבא לומר שאין אומרים: הואיל והם נמצאים בהרבה מקומות – קלקול הוא, וגרוע יותר משנחפכה כולה למראה אחד (מאירי). ויש שהסביר כי להלן מדובר בצבעה של הריאה עצמה, וכאן – בצבעם של אותם "צמחים" שעליה (ד"ה).

אין מקיפין בבויעי כאן מדובר בבויעות מלאות מוגלה וכדומה המצויות על בשר הריאה (מחמת לקרום העליון). ואם ניקבה הבועה – הרי זה כנקב בריאה שעושה טריפה. ומדובר בשנמצאת בועה נקובה ואין ידוע אם ניקבה קודם שחיטה וטריפה היא, או לאחר שחיטה וכשרה (ולא ניתן לתלות את הנקב במשמוש ידי הטבח, ראה להלן ט"א). והידורו של רבא הוא, שלמרות שבריאה עצמה ניתן לעשות נקב אחר ולהקיף (לקרב ולהשוות) לו נקב שיש בו ספק, ואם הם דומים – הבהמה מותרת, בנקב שבבויעות לא ניתן לעשות זאת, מפני שהבויעות משתנות כל שעה, ושמו מראה אחר היה לה קודם לכן (רש"י).

הני תרתי אוני דסריכן לריאה כמה אונות (אחונים בארמית, וכך קרא להן הרמב"ם), שלוש משמאל ושתים מימין, מלבד שתי ה"אומות" – מלשון אם (בצירה). שהן הריאה עצמה (החלק התחתון שלה). תופעה מציחה למדי היא של חוטים של ליחה צמיגה שהתעבתה, שיוצאים מאונה אחת בריאה ונדבקים באונה אחרת (והראשונים דנו מה דינה של סירכא "תלויה", וכן מה דינה של אומא לענין סירכות, ראה ברש"י בסוף העמוד, ולעומתו דברי רבינו תם בתוס' בעמוד הבא). ולדעת הגאונים מדובר כאן על סירכא בכל עובי שהוא. אבל רבינו חננאל כתב, כמסורת "רב מפי רבי", שאין זה כשר אלא כאשר האונות דבוקות זו לזו מראשן ועד סופן, ללא "חלון", והיא לכאורה משמעות הלשון "דסריכן להדדי" (=שדבוקות זו לזו). בניגוד לגרסת בה"ג "דסמיכן להדדי", ושהי שטות עיקריות יש בראשונים ביסוד האיסור שבסירכות. רש"י (ורבים לפניו) סבור כי מקורה של סירכא הוא נקב שבריאה, וממילא יש כאן טריפה. אבל ר"י בעל התוספות ועוד סבורים כי הסירכא עצמה אינה מלמדת על נקב שהיה בריאה, אלא מדובר בתופעה טבעית הקשורה לתכונתה של הריאה (שהיא שאובת כל מיני משקה. ברכות ס"ב), וטעם האיסור הוא משום שסופה של ההידבקות להתפרק, ואז ייעשה נקב בריאה, וכל שעתיד לניקב – כאילו כבר ניקב. **לית להו בדיקה** כלומר, טריפה היא, ואין תועלת בניפוח הריאה כדי לראות אם אויר יוצא דרך נקב שבמקום הסירכא, שהרי גם אם אין אויר יוצא, הרי נאמר להלן (מו,ב) שקרום שעלה בריאה אינו נחשב קרום, מפני שסופו להתפרק (רש"י). ולשיטת ר"י הכוונה שבדיקה לא תועיל, שמוא כבר נתפרקו הסירכות ונעשה נקב, ואפילו לא נתפרקו – עתידות הן להתפרק. ויש שרייקו מן הלשון "אין להן בדיקה" כאן, שבמקרה שהן כסדרן יש צורך בבדיקה כדי להכשירן (כך הביא הרא"ש בשם רבינו גרשום). אבל ראשונים אחרים כתבו כי הנימוק "היינו רביתייהו" מלמד שאין בכך צורך (רב האי גאון).

שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו לפי רש"י, "רביתייהו" עניינו דרך הגדילה, המציאות הרגילה. שבאונות סמוכות, מתוך ששוכבות זו על זו ואינן מתפרקות זו מזה הקרום הולך ומתחזק,

מסורת הש"ס
 1. ראה סוכה לו,א. יבמות עה,ב. חולין צג,ב. נדה נה,א.
 2. חולין מח,א (ועיי"ש).

גרוסות

ואינה מוציאה טיפת דם בכתי"מ ועוד כמקבילה: **ואינה מוציאה דם.**

גבי אוזן בכור דקא שליט ביה זיקא ברוב כתי"י: **התם כיון דשליט בה זיקא** ובכתי"מ: **התם דקא שליט ביה אוירא.**

אבל ריאה דלא קא שליט ביה אוירא ברוב כתי"י: **אבל הכא כיון דלא קא שליט ביה זיקא.**

תרתי אוני בכתי"מ ועוד: תרתי אוני דריאה.

דסריכן יש בכתי"י ובמקורות: **דסמיכן** ראה בה"י, רי"ף, ספר המכ"י"ע ורמב"ן.

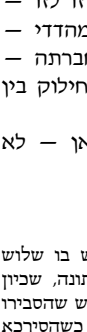
לית להו בדיקה בכתי"מ ועוד ובמקורות: **לית להו בדיקה** [לאכשורה] [לאכשורין] **כלהן מח,א.**

ולא אמרן אלא שלא כסדרן ברוב כתי"י: **הני מילי דקיימן שלא כסדרן** ובמקורות רבים: **והני מילי שלא כסדרן.**

היינו רביתייהו יש בכתי"י ובמקורות שנוסף בהם: **וכשרה.**

הקולום

תרתי אוני דסריכן לפי המקובל כיום בעולם הרפואה, הסירכות (adhesions) מופיעות בריאה (בין בבהמות ובין בבני אדם) כתוצאה מדלקת בריאות, ובאופן שיכי במיוחד בדלקת קרום החזה. כשמתווחה דלקת נעשה קרום הריאה חדיר, והגוף מפרש דרכו חומרים לצורך בנייה של רקמה חזקה יותר. טיפול יעיל ומנועת הצטננות של בהמות יש בה למעט בצורה משמעותית את תופעת הסירכות.

סכימה של אונות הריאה עם סירכות כסדרן ושלא כסדרן לשיטת רש"י.

וראה גם נספח תמונות עמ' 8.

הסתימה לא ניתק לעולם. ולדבריו "שלא כסדרן" הוא כגון בצד השמאלי שיש בו שלוש אונות, שסירכא מן האונה העליונה עוברת מעל האמצעית ונברכת לאונה התחתונה, שכיון שאינן כסדרן – זו הולכת לכאן וזו לכאן, והקרום שעל הנקב נמשך ומתפרק. אבל יש שהסבירו "רביתייהו" כמו "רביעתייהו" – רביעתן (של אונות הריאה). ולפי זה כסדרן כשר רק כשהסירכא במקום בו הן צמודות זו לזו (ר"ח ועוד, ונחלקו הגאונים הראשונים בפרטי הדברים, ראה רמב"ן).

ובעיקר הסבור של רש"י התקשו ראשונים: והרי אם נקב בריאה יכול להתרפא – אין זו טריפה מעיקרה, ואם טריפה היא – הרי נאמר (להלן סח,ב) כי טריפה אין לה תקנה! (ואמנם לשיטת הסבורים שסירכא אינה סימן לנקב שהיה, אלא שעתיד להיות, אין באן קושיה). ויש שכתבו כי באמת יש נקבים בריאה שיש להם רפואה, אלא שאין ביד אדם לדעת מה הם, ולפיכך, כשאנו רואים שעלתה לו רפואה ראויה, כגון כסדרין – נתברר כי נקב זה מתחילתו לא היה אסור (רא"ה, ר"ע). ואילו הראב"ד הסביר כי שני סוגי סירכות יש, האחת – שלא במקום שהריאת שוכבות זו על זו, והן דואי משום נקב. אבל כשהסירכא היא במקום החיבור שלהן – מפני דוחק רביעתה של זו על זו הוא.

אורה ההלכה גילדי גילדי ריאה שיש עליה כמין קליפות קליפות והיא שלימה – כשרה. כרבא. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ז ה"ט. שו"ע יו"ד לח, ז).

אוכמי אוכמי חזותא חזותא ריאה שנשתנה מראה למראה המותר (ראה להלן מו,ב) ואפילו היתה הריאה כולה טלאים טלאים נקודות נקודות – כשרה. כרבא. (רמב"ם שם. שו"ע יו"ד לח, ד).

אין מקיפין בבויעי נמצא נקב בבועה שבריאה, ואין לתלות את הנקב בבדיקת הטבח, ויש ספק אם הנקב מחיים או לאחר מיתה – הרי זו טריפה, ואין מנקבים בועה אחרת לראות אם מראה הנקבים שווה, שהבויעות עשויות להשתנות ואין הדבר ניכר. כדברי אמימר. (רמב"ם שם ה"ג. שו"ע יו"ד לו, ז).

הני תרתי אוני דסריכן להדדי אונה הסוכה (דבוקה על ידי ריר) לאונא או לאומה (האונה העיקרית), בין סוכה מעט בין סוכה כולה, באונות שלא כסדרן – טריפה; כסדרן – כשרה אפילו בלא בדיקה, וכדברי רבא "דהיינו רביתייהו". ואין נקרא כסדרן אלא כשהסירכה נמצאת בחיתוך, במקום בו הן דבוקות זו לזו כשמנפחים את הריאה. וכתב רמ"א: ויש אומרים (תוס') בשם רבינו גרשום (ועוד) שאפילו בכסדרן צריך לבדוק על ידי נפוחה שאין נקב בריאה. שעל שלא כסדרן נאמר שאין להן בדיקה, ומכאן שכסדרן צריכות בדיקה בנפוחה (ר"ג ועוד). ומאחר שאין אנו בקיאים בבדיקה, בכל מקום שישנה ריעותה והתכשר תלוי בבדיקתנו – יש להתרף כל סירכה (וראה ט"ז). ונהגו להכשיר (בלא בדיקה) בכסדרין כשנסרכו זו לזו מחציין ולמטה (ולמנהג הספרדים גם מחציין ולמעלה. פרי"ח). וכן אם יש בין האונות קרום רצוף מעיקרן ועד חציין. ובהגדרת הסירכה האוסרת, כתב בשו"ע שאין הבלל בין סירכה עבה וחזקה לבין סירכה דקה כחוט השערה, וכל סירכה אוסרת. אבל רמ"א כתב כי המנהג לבדוק את הסירכות על ידי משמוש ומיעוך, וכל סירכה שמתמעכת אינה קרויה סירכה אלא ריר. וכן נהגו לקלף כל סירכה ואו לבדוק בנפוחה (ראה פת"ש). ומכל מקום, רבים מבני אשכנז אינם מקילים בענין זה, ואינם אוכלים מבהמה שנמצאה סירכה בריאה שלה, והוא הקרוי "חלק" ("גלאט"). (רמב"ם שם פ"ח ה"ה. שו"ע יו"ד לט, ד. שם י ועם יג בהגהה).